

Strasbourg, 1. 7. 2014
COM(2014) 392 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU**

**Napredek v smeri prenovljenega soglasja glede uveljavljanja pravic intelektualne
lastnine:
akcijski načrt EU**

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU

Napredek v smeri prenovljenega soglasja glede uveljavljanja pravic intelektualne lastnine: akcijski načrt EU

1. UVOD

Evropski svet je marca 2014 znova poudaril pomembnost intelektualne lastnine kot ključnega gonila rasti in inovacij ter poudaril, kako pomemben je boj proti ponarejanju za okrepitev svetovne konkurenčnosti industrije EU¹. Pravice intelektualne lastnine so eno od glavnih sredstev, s katerimi podjetja, ustvarjalci in inovatorji ustvarjajo donos na svoje naložbe v znanje.

Glede na izsledke nedavne študije naj bi gospodarske panoge, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, predstavljaje okoli 39 % BDP EU (v vrednosti približno 4,7 bilijona EUR letno), ob upoštevanju neposrednih delovnih mest pa tudi do 35 % vseh delovnih mest². V praktičnem smislu je intelektualna lastnina prek dodeljevanja začasnih izključnih pravic neposredno vezana na proizvodnjo in distribucijo novih in pristnih blaga in storitev, ki koristijo državljanom. Ključ za doseganje teh ciljev je optimalna in gospodarsko učinkovita „infrastruktura“ intelektualne lastnine, ki obsega pravno priznanje, registracijo, uporabo in uravnoteženo uveljavljanje vseh oblik pravic intelektualne lastnine³.

Da bi EU ohranila svojo konkurenčnost glede na države z nižjimi stroški delovne sile, energije in surovin, potrebuje inovacije in ustvarjalnost. Prav tako mora ustvariti okolje, ki bo spodbujalo inovacije, tako da nam bodo lahko evropska podjetja pomagala, da si bomo izposlovali izhod iz krize. Zato imajo na znanju temelječe gospodarske panoge osrednjo vlogo v strategijah „Globalna Evropa“ in „Evropa 2020“.

Poudarek tega sporočila je na uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Opreti se želi na soglasje, da bi se morala politika uveljavljanja pravic intelektualne lastnine osredotočati na boj proti dejavnostim kršenja intelektualne lastnine v komercialnem obsegu, ki povzročajo največ škode. Njegov namen je predlagati nova orodja za politiko uveljavljanja, kot je tako imenovano načelo „sledenja denarja“, da bi kršitelje v komercialnem obsegu prikrajšali za pritek prihodkov, ki jih spodbujajo k tovrstnim dejavnostim.

Trženi izdelki, tj. blago in storitve, ki ne spoštujejo intelektualne lastnine drugih, zadevajo vse nas kot državljanke, potrošnike, podjetja in davkoplačevalce. Dejavnosti kršenja pravic

¹ Sklepi Evropskega sveta z dne 20. in 21. marca 2014, str. 5 in 6.

² *Prispevek gospodarskih panog, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, h gospodarski uspešnosti in zaposlovanju v Evropi*. Glej: oami.europa.eu.

³ Glej: ec.europa.eu/internal_market/intellectual-property.

intelektualne lastnine v komercialnem obsegu namreč odvrtaajo od naložb v inovacije in ustvarjalnost ter s tem ovirajo ustvarjanje novih delovnih mest.

Velikost problema kršitev pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu je sicer težko oceniti, toda njegov učinek na gospodarstvo je bil že predmet obsežnih razprav⁴. Po podatkih, predstavljenih v nedavnem svetovnem poročilu o goljufijah, v okviru katerega je bilo anketiranih več kot 800 vodstvenih delavcev, je bilo 11 % njihovih podjetij v letu 2013 žrtev kršitev pravic intelektualne lastnine⁵. Na ravni EU so po statističnih podatkih v letu 2012⁶ carinski organi na njenih zunanjih mejah opravili več kot 90 000 zasegov blaga zaradi suma kršitve pravic intelektualne lastnine. Okoli 70 % zabeleženih primerov se je nanašalo na promet poštnih in kurirskih služb, kar je odraz rasti elektronskega trgovanja. Skupno je bilo zadržanih skoraj 40 milijonov artiklov v ocenjeni vrednosti malo manj kot 1 milijarde evrov (v ekvivalentu enakovrednih pristnih izdelkov). Ena država članica je ocenila, da je 81 % izdelkov, ki kršijo intelektualno lastnino, povezanih z organiziranim kriminalom⁷. Po izračunih naj bi nezakoniti prihodki, ki jih ustvari organizirani kriminal pri teh dejavnostih, presegali 100 milijonov EUR, medtem ko naj bi splošni strošek za gospodarstvo države v smislu neposrednih izgub prihodka za zakonita podjetja, izgubljenega prihodka za državno blagajno, izgubljenih delovnih mest in visokih stroškov izvrševanja zakonodaje znašal skoraj petkratno navedeno vsoto (470 milijonov EUR).

Kršitve intelektualne lastnine v komercialnem obsegu so zahrbtni, poleg tega pa se vedno znova pojavljajo v novih oblikah. Vendar ne glede na to, koliko se stori za odvrtaanje od tovrstnih kršitev, na primer z večanjem zakonite spletne ponudbe konkurenčnih blaga in storitev, so ekonomski dobički od distribucije in prodaje ponaredkov tako visoki, da bo vedno obstajala spodbuda za takšne dejavnosti. Glede na to, kako hitro je mogoče takšne dejavnosti razvijati in s pridom uporabljati, je nujno uvesti natančne sisteme odkrivanja in hitro uveljavljati preventivne ukrepe.

Hkrati morajo biti tovrstni ukrepi sorazmerni in čim bolj zmanjšati tveganje njihove zlorabe v podporo protikonkurenčnim praksam, ki bi lahko onemogočile pojav novih inovativnih izdelkov in poslovnih modelov ter neupravičeno omejevale temeljne svoboščine. Za primerno odkrivanje je nujno potrebna izmenjava obveščevalnih podatkov med zainteresiranimi stranmi in zlasti med nacionalnimi organi izvrševanja zakonodaje. Zato mora Komisija v svojih prizadevanjih za odvrtaanje od kršitev v komercialnem obsegu uporabiti celosten,

⁴ V letu 2012 je organizacija RAND Europe dokončala poročilo z naslovom: Merjenje kršitev pravic intelektualne lastnine na notranjem trgu. Poročilo razpravlja o študijah, ki jih financira industrija ter ki ocenjujejo to vprašanje in z njim povezane omejitve:

http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/ipr_infringment-report_en.pdf

⁵ Glej: kroll.com.

⁶ Glej: ec.europa.eu/taxation_customs.

⁷ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/246390/horr73.pdf. V oceni ni upoštevana kibernetična kriminaliteta.

uravnotežen in prožen sistem, ki bo omogočal hitro odzivanje na spreminjajoče se izzive, s katerimi se spoprijema evropsko na znanju temelječe gospodarstvo v 21. stoletju.

V skladu s strategijo Evropa 2020 in ne glede na pregledovanje zakonodaje, ki se trenutno izvaja, je v tem sporočilu določen akcijski načrt v desetih točkah⁸. Komisija bo več ukrepov po potrebi izvedla v partnerstvu z Uradom za usklajevanje na notranjem trgu (v nadaljnjem besedilu: urad OHIM), ki je od junija 2012 tudi sedež Evropskega opazovalnega urada za kršitve pravic intelektualne lastnine⁹ (v nadaljnjem besedilu: opazovalni urad). Ti ukrepi bodo skupaj s spremljajočimi dejavnostmi in navedenimi študijami pomenili odločilen prvi korak pri uvedbi politike učinkovitega uveljavljanja pravic intelektualne lastnine, usmerjene v preprečevanje kršitev v komercialnem obsegu na evropski in nacionalni ravni. Cilj bi moral biti doseči prenovljeno soglasje glede izvrševanja zakonodaje na področju pravic intelektualne lastnine, in sicer na način, ki v celoti vključuje vse relevantne zainteresirane strani. Komisija bo spremljala uresničevanje tega akcijskega načrta in v zvezi s tem poziva Evropski parlament, Svet, države članice, Evropski ekonomsko-socialni odbor, opazovalni urad in vse zainteresirane strani, naj dejavno prispevajo k prihodnjemu delu na tem področju.

Sporočilo dopolnjujeta strategija za varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v tretjih državah ter poglobitev sodelovanja med carinskimi organi v EU in tretjih državah na področju trgovine z blagom, ki krši intelektualno lastnino, kot je predvideno v carinskem akcijskem načrtu EU.

Namen vseh teh ukrepov je zagotoviti, da se bo obstoječi pravni red EU v smislu pravil o intelektualni lastnini, vključno s pravili za civilne postopke za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, učinkovito uporabljal in njegova uporaba aktivno spodbujala. Njihov skupni cilj je (i) uporabiti vsa razpoložljiva sredstva za učinkovito odvratanje in preprečevanje vstopa izdelkov, ki kršijo intelektualno lastnino, na trg ter njihovega širjenja na trgih (tako trgih EU kot tistih, s katerimi so njeni trgi vse bolj povezani), da bi (ii) spodbudili naložbe, rast in zaposlovanje v gospodarskih panogah, ki se zanašajo na intelektualno lastnino in ki so tako zelo pomembne za naša gospodarstva. Zgolj okrepitev uveljavljanja ne bo rešila tega problema, ki ga je treba obravnavati na razpravah in v kampanjah ozaveščanja glede širših posledic kršitev pravic intelektualne lastnine, zlasti med potrošniki in proizvajalci.

⁸ Predlagani ukrepi nimajo proračunskih posledic, ki bi presegle že načrtovana sredstva za prihodnja leta v uradnem proračunskem načrtovanju Komisije.

⁹ Uredba (EU) št. 386/2012 z dne 19. aprila 2012 uradu OHIM poverja različne naloge, ki so namenjene omogočanju in podpiranju dejavnosti nacionalnih organov, zasebnega sektorja in institucij EU v boju proti kršitvam pravic intelektualne lastnine. Te naloge ne zajemajo sodelovanja v posameznih operacijah ali preiskavah, ki jih izvajajo nacionalni organi, niti zadev, zajetih v naslovu V dela III Pogodbe o delovanju Evropske unije (npr. pravosodno in policijsko sodelovanje v kazenskih zadevah).

2. VLOGA ZA VSE AKTERJE V VREDNOSTNI VERIGI INTELKTUALNE LASTNINE

2.1. Je ali ni ponaredek?: ozaveščanje potrošnikov, zaposlenih in strank

Potrošniki, zaposleni in podjetja se ne zavedajo vedno dometa dejavnosti kršenja intelektualne lastnine v komercialnem obsegu niti gospodarske škode, ki jih te povzročajo. V to škodo se všttevajo znatni negativni učinki tovrstnih dejavnosti na davčne prihodke, s tem povezani stroški za davkoplačevalce, konkurenčnost zakonitih podjetij in povezave z obsežnimi kriminalnimi dejavnostmi. Hkrati se potrošniki ne zavedajo vedno škode, ki bi jo lahko utrpeli sami, če bi kupovali izdelke, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, zlasti v zvezi s potencialnimi tveganji za lastno zdravje in varnost.

Opazovalni urad je 25. novembra 2013 objavil rezultate študije zaznavanja intelektualne lastnine, ki je povzela ravni ozaveščenosti državljanov v zvezi s tem vprašanjem¹⁰. Študija je temeljila na pregledu literature, kvalitativni preiskavi z 250 Evropejci, starimi med 15 in 65 let, ter kvantitativni fazi, v kateri je prek telefonskih razgovorov svoje mnenje izrazilo več kot 26 000 Evropejcev. Čeprav je to šele začetek, je študija kljub temu pokazala, da zlasti mladi anketiranci niso dovolj tankočutni, da bi doumeli obseg učinka, ki ga imajo kršitve pravic intelektualne lastnine na delovna mesta, povezana z intelektualno lastnino, ter njihovo ohranjanje in prispevanje k njihovem ustvarjanju. Prav tako se je izkazalo, da po mnenju mlajših Evropejcev infrastruktura intelektualne lastnine koristi zlasti velikim gospodarskim družbam. Glede na to Komisija meni, da so potrebna izrazitejša in usklajena posvetovanja v zvezi s kampanjami ozaveščanja ter orodji za kar najširše in lahko dostopno obveščanje po vsej EU¹¹.

Prihodnje ukrepanje bi moralo zajemati pristop z več cilji in analizo razlogov, zakaj pripadniki digitalne generacije vse pogosteje posegajo po izdelkih, ki kršijo intelektualno lastnino. To bi moralo zajemati nadaljnja prizadevanja za odpravo preostalih ovir za razvoj in razširjanje izdelkov, ki spoštujejo pravice intelektualne lastnine, na enotnem trgu, in sicer na način, ki bi zadovoljil potrebe potrošnikov v digitalni dobi. Prav tako bi moralo upoštevati ugotovljene slepe pege v zavedanju potrošnikov in se opreti na učinkovitosti preteklih kampanj ozaveščanja v državah članicah. Pri tem je koristno poročilo opazovalnega urada v zvezi z zaznavanjem intelektualne lastnine.

Opazovalni urad je oblikoval spletno zbirališče najboljših praks iz preteklih nacionalnih kampanj ozaveščanja. Kršitve intelektualne lastnine bi bilo mogoče precej zmanjšati, če bi bili vsi akterji na enotnem trgu (državljeni, potrošniki, zaposleni, podjetja in javni organi) bolje obveščeni o razpoložljivosti privlačnih, dostopnih in cenovno ugodnih izdelkov

¹⁰ Glej: oami.europa.eu.

¹¹ Nedavno sprejeta pobuda opozarja na negativne gospodarske posledice za državljane v smislu izgubljenih delovnih mest in izgubljenih javnih prihodkov, ki so posledica kršitev pravic intelektualne lastnine v primerjavi z zakonitimi izdelki, zlasti v nekaterih sektorjih: "Prelepo, da bi bilo res. Prava cena ponarejenega blaga"; več informacij najdete na strani: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/tajani/stop-fakes/index_sl.htm

intelektualne lastnine po celotnem enotnem trgu. V letu 2014 bo opazovalni urad na podlagi vse obsežnejše baze znanja, ki izhaja iz študij, ki jih je opravil urad, pomagal državam članicam pri razvoju in izvajanju kampanj obveščanja, namenjenih povečanju zavedanja državljanov Unije o učinku kršitev pravic intelektualne lastnine, zlasti na delovna mesta in gospodarstvo. Tovrstne kampanje bi morale biti namenjene tudi olajšanju dostopa do izdelkov, ki spoštujejo pravice intelektualne lastnine, po celotnem enotnem trgu in poudarjanju koristi, ki bi jih imeli potrošniki, če bi se pri nakupu odločali za izdelke, ki spoštujejo pravice intelektualne lastnine, in sicer v smislu zagotavljanja skladnosti z zdravstvenimi in varnostnimi standardi ter zakonodajo na področju varstva potrošnikov.

Ukrep 1: Komisija namerava spodbujati prizadevanja opazovalnega urada in nacionalnih organov za izvajanje in spremljanje nove generacije ciljno usmerjenih kampanj obveščanja. Te bi morale vključevati kampanje za povečanje zavedanja državljanov, zlasti mladih, o gospodarski škodi, ki jo povzročajo kršitve pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu, in o potencialnih tveganjih za zdravje in varnost, povezanih z izdelki, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, ter kampanje, ki bi poudarile koristi, ki bi jih imeli potrošniki, če bi se odločali za nakup izdelkov, ki spoštujejo pravice intelektualne lastnine, in omogočile dostop do takih izdelkov.

2.2. Odgovornost imetnikov pravic za zagotavljanje integritete dobavnih verig

Razširjanje informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) je omogočilo razvoj vse daljših – in pogosto globalnih – dobavnih verig. Prav tako je omogočilo zmanjšanje stroškov skladiščenja zalog, saj so gospodarski subjekti prešli na dostavo po načelu „ravno ob pravem času“. Poleg tega je bilo po zaslugi IKT mogoče povečati neposredno dobavo končnim potrošnikom. Čeprav so te prakse pozitivne, pa jih uporabljajo tudi komercialni gospodarski subjekti, ki kršijo pravice intelektualne lastnine. To se kaže v vse večjem pomenu manjših pošiljk blaga, ki krši intelektualno lastnino, hitrega vstopanja kršiteljev na neštete proizvodne trge in njihovega izstopanja iz teh trgov ter njihovega prodiranja v najšibkejše dele dobavnih verig, ki se raztezajo prek več držav. Podobno, glede na to, da se končni potrošniki vse bolj zavedajo etike poslovanja podjetij, revizija dobavnih verig, ki zmanjšuje tveganje kršitev pravic intelektualne lastnine, poleg tega zagotavlja tržno vrednost in ugled družbam, ki intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, pri trgovanju na enotnem trgu ali z njim¹².

Komisija bo sprva proučila možnost uvedbe evropske sheme, ki bi se uporabljala prostovoljno, in bo spodbujala uveljavljanje takšnih dobrih praks ravnanja s potrebno skrbnostjo v vseh sektorjih, ki intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, ter obveščanje o stroških in koristih sistematične uporabe kvalitativnih revizijskih shem, za katere že veljajo standardi, ki so jih določili priznani mednarodni organi. Do konca leta 2014

¹² Uredba (EU) št. 995/2010 z dne 20. oktobra 2010 določa obveznost ravnanja s potrebno skrbnostjo za gospodarske subjekte, ki dajejo na trg les in lesne proizvode.

bo prav tako organizirala delavnico za zainteresirane strani o uporabi načel skrbnega ravnanja v dobavnih verigah kot sredstvu preprečevanja kršitev pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu. To bo vključevalo dobavitelje, imetnike pravic, posrednike (tudi spletne platforme, iskalnike, odpremnike itd.), države članice, akademske kroge in nevladne organizacije.

IKT imajo ključno vlogo tudi pri zaščiti sistemov distribucije na drobno in logistike, kar pripomore k odkrivanju in izločevanju ponarejenih izdelkov iz teh sistemov. Da se zagotovi varnost distribucijskih verig izdelkov in prepreči prodiranje izdelkov, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, vanje, se uporabljajo tehnologije za upravljanje zalog, kot so kombinacije enotnih identifikatorjev izdelkov (dvodimenzionalne črtne kode) in radiofrekvenčna identifikacija. Komisija bo naknadno na podlagi dela, ki ga bo na tem področju opravilo njeno Skupno raziskovalno središče, objavila poročilo o tem, kako bodo nove tehnološke rešitve, ki razširjajo možnosti potrošnikov, pomagale pri boju proti ponarejanju in piratstvu. Za pomoč pri ugotavljanju izvora prevažanega blaga in pri postopku ocene tveganj se izvajajo raziskave varnosti, ki se financirajo s sredstvi okvirnega programa EU za raziskave in razvoj ter ki obravnavajo dobavne verige za blago v kontejnerjih. Skupno raziskovalno središče je razvilo tudi informacijsko orodje (imenovano Contraffice), ki carinskim organom omogoča, da analizirajo poti in gibanja tovornih kontejnerjev, ki se uvažajo v EU¹³. Na predlagani delavnici se bo ocenilo, ali je mogoče tehnologije za sledenje („track and trace“) uporabljati v različnih modelih distribucije in maloprodaje, na katere se zanašajo sektorji, ki intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, ter podjetja obvestilo o najboljših praksah.

Ukrep 2: Komisija bo začela vrsto posvetovalnih ukrepov z vsemi zadevnimi zainteresiranimi stranmi, vključno s civilno družbo, in sicer o uporabi načel ravnanja s potrebno skrbnostjo v celotnih dobavnih verigah kot sredstvu za preprečevanje kršitev pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu. Na podlagi zbranih informacij namerava razviti evropsko shemo potrebne skrbnosti za ta namen. V prvi vrsti želi spodbuditi prostovoljno uporabo sheme, ki jo bo pozorno spremljala, da bi ugotovila, ali so na tem področju potrebne dodatne pobude.

2.3. „Sledenje denarja“: dialogi s panožnimi zainteresiranimi stranmi za preprečevanje spletnega trgovanja s proizvodi, ki so predmet kršitve

Sporazumi med imetniki pravic in njihovimi poslovnimi partnerji, na katere se zanašajo za dobavo, promocijo, distribucijo in prodajo svojih izdelkov, so pomembni pri izpolnjevanju dvojnih ciljev hitrega odkrivanja in prekinitve dejavnosti kršenja pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu. Vsak takšen sporazum bi moral vsebovati povsem integrirane mehanizme za varstvo temeljnih pravic in konkurenčnega okolja, s poudarkom zlasti na preprečevanju morebitnih zlorab. Ko se takšni sporazumi uporabljajo, pomenijo mehanizem

¹³ Glej: ec.europa.eu/dgs/jrc.

za hitro odzivanje na problem kršitev pravic intelektualne lastnine. Dialogi z zainteresiranimi stranmi, na podlagi katerih se sklepajo tovrstni sporazumi, zajemajo srečanja med reprezentativno skupino relevantnih zainteresiranih strani, v okviru katerih je poudarek na ugotavljanju konkretnih problemov in iskanju praktičnih rešitev zanje, ki so realistične, uravnotežene, sorazmerne in pravične za vse udeležence. Komisija je spodbudila njihovo sklepanje in zdaj si prizadeva za olajšanje razvoja memorandumov o soglasju, v katerih so določena načela, ki jih lahko podpisnice uporabljajo v dvostranskih pogodbenih sporazumih. Cilj tega je prekiniti pritok prihodkov kršiteljem pravic intelektualne lastnine. Prvi dialog o omejitvi prodaje ponarejenih artiklov prek spletnih platform je leta 2011 privedel do sklenitve memorandumu o soglasju¹⁴. V poročilu o oceni, pripravljenem aprila 2013¹⁵, je bilo ugotovljeno, da bi bilo koristno memorandum razširiti in vključiti še druge strani. Ob upoštevanju vseh relevantnih sprememb na tem področju bo Komisija v letih 2014 in 2015 vzpostavila nove dialoge z zainteresiranimi stranmi, med katerimi bodo ponudniki oglaševalskih storitev in plačilnih storitev ter odpremniki. Namen dialogov bo v letu 2015 doseči sklenitev nadaljnjih memorandumov o soglasju, ki bodo prispevali k preprečitvi vstopa izdelkom, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, v spletno prodajo. Vzporedno s temi dejavnostmi bo opazovalni urad izvedel primerjalno analizo obstoječih praks sodelovanja med imetniki pravic in poslovnimi partnerji s sedežem v državah članicah in tretjih državah.

Ukrep 3: Komisija bo omogočila razvoj nadaljnjih prostovoljnih memorandumov o soglasju, da bi zmanjšala dobičke, ki jih kršitelji pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu pridobijo iz spletnega okolja, in sicer po organizaciji dialogov z zainteresiranimi stranmi, vključno s ponudniki oglaševalskih in plačilnih storitev ter odpremniki.

2.4. Pomoč malim in srednjim podjetjem (MSP) pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine

EU določa usklajena pravila za civilnopravne sisteme uveljavljanja nadomestila za intelektualno lastnino, in sicer prek direktive o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine iz leta 2004¹⁶. Po objavi sporočila leta 2010¹⁷ je Komisija izvedla obsežno javno posvetovanje, da bi ocenila, ali je to besedilo ustrezno glede na namen reševanja izzivov, ki se pojavljajo ob uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Proti koncu leta 2012 je Komisija objavila vprašalnik, s katerim je želela od zainteresiranih strani pridobiti informacije o tem, ali imajo vsi imetniki pravic, zlasti MSP, dostop do čezmejnega civilnopravnega uveljavljanja nadomestila za intelektualno lastnino. Prav tako je proučila, ali so sodni sistemi v državah članicah dovolj hitri in dovolj specializirani. Rezultati ankete so bili objavljeni julija 2013¹⁸. Na podlagi pridobljenih informacij bo proučila, ali je potrebno sprejetje nadaljnjih ukrepov za izboljšanje postopkov civilnopravnega uveljavljanja nadomestila za intelektualno lastnino za

¹⁴ Glej: ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement.

¹⁵ COM(2013) 209 z dne 18. aprila 2013.

¹⁶ Direktiva 2004/48/ES, 29.4.2004.

¹⁷ COM(2010) 779 z dne 22. decembra 2010.

¹⁸ Glej: ec.europa.eu/internal_market/consultations.

MSP, kot je postopek v sporih majhne vrednosti. Visoki stroški in kompleksnost pravnih sporov pogosto odvrnejo inovativne MSP od uveljavljanja njihovih pravic intelektualne lastnine, vključno s pravicami, ki izhajajo iz standardnih patentov, kar lahko povzroči, da začnejo veliki konkurenti zlorabljeni trg. Na ravni Unije že obstaja več instrumentov na področju civilnih postopkov. Kot zadnji ukrep je Komisija predlagala¹⁹ okrepitev in izboljšanje sedanjega evropskega postopka v sporih majhne vrednosti, ki je enoten postopek na voljo v vseh državah članicah (Uredba (ES) št. 861/2007). Ta ukrep je del pobud Komisije v pomoč državam članicam pri izboljševanju učinkovitosti njihovih nacionalnih pravosodnih sistemov, kot je Pregled stanja na področju pravosodja EU²⁰.

Ukrep 4: Komisija namerava opraviti analizo obstoječih nacionalnih pobud za izboljšanje civilnih postopkov za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine za MSP, zlasti v zvezi s spori majhne vrednosti, ter o tem poročati in razmisliti o morebitnih prihodnjih ukrepih na tem področju.

Visoki stroški in kompleksnost pravnih postopkov lahko pogosto odvrnejo inovativna mala in srednja podjetja od uveljavljanja njihovih pravic intelektualne lastnine. Zaradi tega donosnost naložb MSP v inovacije ni optimalna, kar podjetjem preprečuje, da bi nadalje širila svoje raziskovalne in razvojne dejavnosti. V nekaterih državah članicah si nacionalne sheme in skladi prizadevajo popraviti to stanje, npr. prek izboljšanja možnosti sodnega varstva. Komisija bo v letu 2015 ob pomoči opazovalnega urada po potrebi proučila učinkovitost takšnih nacionalnih shem in shem tretjih držav. Na podlagi rezultatov tega pregleda bo izvedla posvetovanje prek zelene knjige, ter po potrebi pripravila strateško pobudo.

Ukrep 5: Komisija bo objavila zeleno knjigo, ki bo podlaga za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi glede potrebe po prihodnjem ukrepanju EU na podlagi najboljših praks iz nacionalno financiranih shem, ki so v pomoč MSP pri uveljavljanju njihovih pravic intelektualne lastnine.

Opazovalni urad bi lahko pri svojih različnih dejavnostih koristno upošteval posebne značilnosti MSP, vključno z njihovimi omejenimi sredstvi, ki se kažejo zlasti pri uveljavljanju njihovih pravic intelektualne lastnine. Kot imetniki pravic MSP pogosto potrebujejo informacije, da prilagodijo svoje strategije trženja ali distribucije, prav tako pa morda nimajo pravih sposobnosti ter strokovnega znanja in izkušenj, da bi uspešno zaščitila svojo intelektualno lastnino. Zato si Komisija prizadeva za razvoj sistema podpore²¹, ki zajema problematiko uveljavljanja pravic, in sicer s krepitvijo in koordinacijo nacionalne podpore prek projekta IPorta ter s svetovanjem glede intelektualne lastnine pri nadnacionalnem poslovanju prek evropske službe za pomoč uporabnikom pravic

¹⁹ COM(2013) 794 final.

²⁰ http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_communication_en.pdf

²¹ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm

intelektualne lastnine ter tovrstnih služb v tretjih državah, namenjenih zlasti MSP²². Ta sistem je tesno povezan s splošno poslovno podporo, z nacionalno podporo za intelektualno lastnino in okrepi opazovalnega urada.

2.5. Sistemi storno knjiženja: orodje za potrošnike

Nekateri ponudniki kreditnih in debetnih kartic ponujajo sisteme storno knjiženja, kar pomeni, da lahko potrošniki izpodbijajo plačilo ali ne izvedejo plačila – do določene vrednosti – za storitev ali blago, ki ga ne bi želeli kupiti, če bi ob času nakupa že vedeli, da ni pristno. V nekaterih državah članicah je obveznost zagotavljanja takšnega sistema predpisana z zakonom. Takšni sistemi nedvomno manjšajo tveganje goljufij, vendar lahko prav tako zagotovijo, da potrošnikom, ki nevede prejmejo ponarejeno blago in storitve bodisi ni treba plačati zanje bodisi lahko naknadno zahtevajo odškodnino. Ti sistemi lahko omejujejo gospodarske subjekte pri nepoštenem pridobivanju dobička iz dejavnosti s kršenjem intelektualne lastnine. Komisija bo v letu 2014 začela posvetovanje v zvezi s sistemi storno knjiženja in drugimi sistemi potrjevanja plačil, ki bi lahko omejili pritok denarja dejavnostim kršenja pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu. Namen tega javnega posvetovanja bo proučiti možnosti za ukrepanje na tem področju.

Ukrep 6: Komisija bo objavila zeleno knjigo, na podlagi katere se bo z zainteresiranimi stranmi posvetovala o učinku sistemov storno knjiženja in s tem povezanih sistemov v boju proti kršitvam pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu. Na podlagi tega bo proučila potrebo po konkretnem ukrepanju na tem področju in njegov obseg.

3. SKUPNO DELOVANJE JAVNIH ORGANOV

3.1. Sodelovanje med nacionalnimi organi

V Evropi brez notranjih meja je treba glede na nadnacionalno naravo vpletenosti organiziranega kriminala v dejavnostih kršenja intelektualne lastnine okrepiti sodelovanje med nacionalnimi organi, institucijami EU, agencijami EU na področju pravosodja in notranjih zadev, relevantnimi tretjimi državami in drugimi partnerji. Glede na to se je Svet za pravosodje in notranje zadeve²³, zlasti na podlagi ocene Europola v zvezi z ogroženostjo zaradi hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala, junija 2013 odločil, da bi morala biti v obdobju 2014–2017 prednostna naloga prizadevanja za prekinitev skupin organiziranega kriminala, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in distribucijo ponarejenega blaga, ki škoduje zdravju in varnosti ter je v nasprotju s predpisi o živilih, in tistih, ki proizvajajo blago, ki ne ustreza standardom.

²² [Za več podrobnosti glej sporočilo Komisije z naslovom „Trgovina, rast in intelektualna lastnina – Strategija za varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v tretjih državah, COM(2014) [...].]

²³ Sklepi Sveta z dne 7. junija 2013 o določitvi prednostnih nalog v boju proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu.

Za izpolnitev različnih prednostnih nalog, določenih v navedenih sklepih Sveta v zvezi z bojem proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu, države članice ob podpori sekretariata Sveta, Komisije, Eurojusta, Europola in drugih relevantnih agencij EU pripravljajo letne operativne akcijske načrte²⁴. Izvajanje teh ukrepov se bo redno spremljalo. Komisija je pripravljena države članice pri tem podpreti, in sicer z možnostjo sofinanciranja tovrstnih ukrepov.

Carinski akcijski načrt EU za boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine za obdobje 2013–2017²⁵ določa okvir za skupno ukrepanje 28 carinskih uprav, in sicer za učinkovitejši skupni boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine na zunanjih mejah EU. V njem je predviden razvoj prilagojenih pristopov k reševanju problematike dostave na spletu kupljenega ponarejenega blaga prek kurirskih in poštnih pošiljk. Potrebno pa je nadaljnje čezmejno sodelovanje med različnimi organi. Komisija bo leta 2015 organizirala konferenco s predstavniki carinskih, policijskih in pravosodnih organov, da bi ugotovili, kako uresničiti tovrstno okrepljeno sodelovanje.

Vprašanje, kako izboljšati spremljanje razvoja trendov pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine zunaj EU, je vzporedno obravnavala Komisija v svojem sporočilu o posodobitvi strategije iz leta 2004 za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v tretjih državah²⁶. V okviru pogajanj o prostotrgovinskih sporazumih namerava EU od vlad tretjih držav pridobiti znatne zaveze, da si bodo prizadevale za doseg visoke ravni uveljavljanja pravic intelektualne lastnine in s tem olajšale trgovino s proizvodi, ki so proizvedeni z intenzivno uporabo pravic intelektualne lastnine. Prav tako bi bilo treba poglobiti sodelovanje med carinskimi organi v EU in tretjih državah na področju trgovine z blagom, ki krši pravice intelektualne lastnine, kot je predvideno v carinskem akcijskem načrtu EU²⁷.

Nekatere države članice so v okviru svoje jurisdikcije ustanovile enote, specializirane za kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine, da bi preprečile podvajanje strategij izvrševanja zakonodaje na področju intelektualne lastnine v različnih organih teh držav članic. Pomanjkljivosti in podobna tveganja podvajanja so prisotni tudi pri sodelovanju med državami članicami. Organi imajo pogosto težave pri sledenju dejavnosti kršenja pravic intelektualne lastnine preko meja v Uniji, tako lahko le redko načrtujejo in izvajajo čezmejne preiskave in operacije znotraj enotnega trga.

²⁴ Namen teh ukrepov je predvsem izboljšati informacije in obveščenost za namene strateške in operativne analize, določiti prednostne naloge in zajeti pomembne skupine organiziranega kriminala, razviti orodja za finančne preiskave in odvzem premoženjske koristi, spodbujanje multidisciplinarnega sodelovanja v EU in izboljšanje sodelovanja s ključnimi izvornimi in tranzitnimi državami ter relevantnimi partnerji.

²⁵ Resolucija Sveta z dne 10. decembra 2012.

²⁶ UL C 129, 26.5.2005, str. 3.

²⁷ Glej prejšnjo opombo.

Komisija ne glede na dejavnosti, ki se že izvajajo²⁸, meni, da bi bilo mogoče sodelovanje med vsemi nacionalnimi organi, ki imajo vlogo pri varstvu intelektualne lastnine, okrepano z oblikovanjem strokovne skupine za vse relevantne organe držav članic²⁹. Ta forum, ki bi omogočal izmenjavo najboljših praks in razprave o usmerjanju politik glede intelektualne lastnine, bi lahko tako prispeval k povečanju učinkovitosti uveljavljanja pravic intelektualne lastnine s strani EU³⁰.

Ukrep 7: Komisija bo ustanovila strokovno skupino držav članic v zvezi z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine, v okviru katere si bodo lahko države članice izmenjevale dobre prakse delovanja vseh njihovih relevantnih organov v EU in se obveščale o uresničevanju tega akcijskega načrta.

3.2. Usposabljanje za nacionalne organe na enotnem trgu

Usposabljanje nacionalnih organov za obravnavo trendov in poslovnih modelov, povezanih z dejavnostmi kršenja intelektualne lastnine, ter za izmenjavo dobrih praks za tehnike ugotavljanja tovrstnih kršitev se večinoma izvaja na nacionalni ravni. Poleg tega, če obstajata čezmejno usposabljanje in izgradnja znanja, sta pogosto organizirana glede na vrsto organa in ne za vse različne organe skupaj. V okviru enotnega trga je zato treba razviti čezmejne programe usposabljanja organov izvrševanja zakonodaje na področju intelektualne lastnine. Opazovalni urad je v letih 2012 in 2013 organiziral seminarje za pridobivanje znanja za uslužbence teh organov v zvezi s ponarejenimi pesticidi in farmacevtsko kriminaliteto. Na podlagi tega bi bilo treba zdaj načrtovati usposabljanje za nacionalne uradnike, ki se ukvarjajo z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine na terenu. Medtem je Urad Skupnosti za rastlinske sorte maja 2013 organiziral seminar o varstvu žlahtniteljskih pravic za vse kategorije uslužbencev, specializiranih za to področje. V letu 2014 bo opazovalni urad nadaljeval razvoj celovitega sklopa panožnih programov usposabljanja v zvezi z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine za organe držav članic. Usklajevanje v zvezi s temi programi poteka z Europolom, Eurojustom, Evropsko policijsko akademijo in Uradom skupnosti za rastlinske sorte.

Razvoj usposabljanja za delavce v pravni stroki v zvezi z zakonodajo EU na področju intelektualne lastnine lahko prav tako omogoči izboljšanje dejanskega uveljavljanja pravic intelektualne lastnine in pridobivanja nadomestil.

²⁸ Zlasti v okviru carinskega akcijskega načrta ali boja EU proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu, glej UL C 80, 19.3.2013, str. 1.

²⁹ Ta bi prav tako lahko nadzorovala uporabo skupnih orodij, kot sta podatkovna zbirka na področju kazenskega pregona (Enforcement Database) in ACIST, ki ju je razvil opazovalni urad.

³⁰ Obseg in naloge te strokovne skupine bodo določeni s sklepom Komisije v letu 2014.

Komisija bo zato spodbujala tovrstno usposabljanje delavcev v pravni stroki, pri čemer se bo za razširjanje obstoječega gradiva za usposabljanje v celoti posluževala evropskega pravosodnega portala³¹.

Ukrep 8: Komisija bo opazovalni urad podpirala pri razvoju celovitega sklopa panožnih programov usposabljanja v zvezi z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine za organe držav članic v okviru enotnega trga.

3.3. Odgovornost javnih naročnikov za pregledovanje javnih naročil z vidika proizvodov, ki kršijo pravice intelektualne lastnine

Pri pogodbah o izvedbi javnega naročila v Uniji se lahko zgodi, da v storitve javnega sektorja prodrejo proizvodi, ki kršijo pravice intelektualne lastnine. Komisija si bo kot prvi ukrep v letu 2014 prizadevala za boljšo izmenjavo med javnimi organi držav članic na tem področju ter bo s tem namenom organizirala posvetovanje v okviru strokovne skupine držav članic za javna naročila. Tematske delavnice, ki jih bo organiziral opazovalni urad, bodo priložnost za razpravo med javnimi organi različnih držav članic o problemih, s katerimi se srečujejo, in za izmenjavo dobrih praks. Poleg tega bo Komisija izvedla prvi panožni pilotni projekt, in sicer bo spremljala javno nabavo v zdravstvu, da bi ocenila obseg problema na tem področju. Komisija bo na podlagi navedenih dejavnosti objavila in promovirala navodila v zvezi z metodologijami za pomoč javnim organom pri odkrivanju in preprečevanju vstopa ponarejenim izdelkom v javne storitve.

Ukrep 9: Komisija namerava pripraviti, promovirati in objaviti navodila glede dobrih praks za javne organe pri preprečevanju nabave ponarejenih izdelkov.

4. BOLJŠE SPREMLJANJE IN CILJNO USMERJANJE POLITIKE UVELJAVLJANJA PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

4.1. Analiza trendov na področju intelektualne lastnine in dejavnosti kršenja pravic intelektualne lastnine

Z vidika javnega interesa bi morale biti politike uveljavljanja pravic intelektualne lastnine usmerjene k tistim dejavnostim kršenja pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu, ki bodo najverjetneje škodovale naložbam v inovacije in ustvarjalnost ter povzročile največjo škodo za blaginjo potrošnikov in gospodarsko rast. Pri tem je treba objektivno identificirati tiste gospodarske panoge, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine in ki jim bodo dejavnosti kršenja pravic intelektualne lastnine povzročile največjo škodo, nato pa jih sistematično spremljati ter s tem zagotoviti, da bodo sklop orodij politike iz tega sporočila in sistemi uveljavljanja nadomestila za intelektualno lastnino dobro delovali. Septembra 2013 sta Evropski patentni urad in urad OHIM objavila študijo, ki je podlaga za prvotno oceno gospodarskih panog, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne

³¹ Glej: e-justice.europa.eu.

lastnine, v EU³². Drugi del poročila teh dveh uradov glede gospodarskih panog, v katerih se intenzivno uporablja intelektualna lastnina, bo objavljeno jeseni 2014³³.

Ko bodo gospodarske panoge, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, identificirane, bo treba uporabiti zanesljive metodologije za oceno obsega komercialnih kršitev pravic intelektualne lastnine v teh panogah³⁴. Komisija bo skupaj z opazovalnim uradom do leta 2015 pripravila preglede in pragmatične modele za oceno trendov dejavnosti kršenja intelektualne lastnine v tovrstnih gospodarskih panogah.

Komisija v gospodarskih panogah, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine in ki svoje izdelke dobavljajo prek spleta ter se spopadajo s ponudbo „brezplačnih“ nezakonitih izdelkov, ki kršijo intelektualno lastnino, izvaja študijo, da bi ocenila učinke izpodrivanja, ki jih imajo tovrstni nezakoniti izdelki na zakonite izdelke. To bo končano do konca leta 2014. Komisija bo skupaj z opazovalnim uradom prav tako začela izvajati študijo o kršitvah t. i. licenc creative commons, ki jih storijo kršilci, ki si želijo prisvojiti dela v javni domeni. Opazovalni urad bo opravil tudi raziskavo ravnanja in odnosa mlajše generacije v povezavi z vzorci potrošnje izdelkov, za katere se uporabljajo pravice intelektualne lastnine.

V okviru svojega dela na področju potrošniške politike bo Komisija še naprej zbirala in objavljala podatke o zasegih blaga, ki jih na zunanjih mejah EU opravljajo carinski organi. Te informacije bodo dopolnjevale informacije o zabeleženih kršitvah pravic intelektualne lastnine na enotnem trgu³⁵. Vzporedno s tem si opazovalni urad ob podpori relevantnih nacionalnih organov prizadeva za razvoj podatkovne zbirke sodne prakse v zvezi s kršitvami pravic intelektualne lastnine.

Da bi se ti podatkovni sklopi učinkovito uporabljali pri zagotavljanju, da je politika uveljavljanja pravic intelektualne lastnine zasnovana na preglednih gospodarskih temeljih, namerava Komisija od leta 2014 pripravljati ekonomska poročila za to področje. Poročila bodo imela vlogo spremljevalnega orodja za politike Komisije za preprečevanje dejavnosti kršenja pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu.

³² *Gospodarske panoge, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, navedeno delo.*

³³ S podatkovnim rudarjenjem na ravni podjetij bo mogoče identificirati gospodarske panoge, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, na nacionalni ravni in kvantificirati njihov prispevek h gospodarstvu posamezne države članice, pa tudi oceniti zanašanje MSP na pravice intelektualne lastnine.

³⁴ Leta 2012 je organizacija RAND Europe dokončala poročilo za Komisijo (*Merjenje kršitev pravic intelektualne lastnine na notranjem trgu*, navedeno zgoraj), v okviru katerega je bilo pregledanih okoli 200 obstoječih študij in ki je poudarilo njihove metodološke/podatkovne prednosti in pomanjkljivosti. Na tej podlagi je bila predlagana metodologija (ki je bila predmet medsebojnega strokovnega pregleda), ki bi jo bilo mogoče uporabiti pri oceni ravni dejavnosti, ki kršijo intelektualno lastnino, v gospodarstvu.

³⁵ Podatki se bodo shranjevali prek podpornega orodja za obveščevalne podatke o ponarejanju (ACIST – Anti-Counterfeiting Intelligence Support Tool), ki sta ga razvila urad OHIM in Europol: <https://www.tmdn.org/enforcementintelligence-webapp/>

Ukrep 10: Komisija bo objavila dveletno poročilo o gospodarskem učinku politike EU na področju intelektualne lastnine, ki bi se lahko uporabljalo kot učinkovitejše spremljevalno orodje za novo politiko EU za uveljavljanje intelektualne lastnine, kot je opredeljena v tem sporočilu.